

sada želimo, nego što je sada potrebnije u tome danu koji ima »samo« 24 sata: sasvim dovoljno za akciju i za kontemplaciju.

Na kraju bih samo želio rezimirati autorovu sliku svećenika: kad o svećeniku u sadašnjosti govori, autor je nevjerojatno otvoren i iskren. Ne boji se iznijeti niti jedan problem s kojim se suočava i živi današnji svećenik. Usudio bih se reći da je to novina uopće u suvremenoj literaturi o svećeniku. Parlov jako dobro pozna *svaki*, i najintimniji, svećenikov problem i ne boji se ukazati na nj. U traženju rješenja ponekad je malo irealan i idealan, ali ta irealnost i idealnost ne čine ovo djelo duhovnjačkim nego doista duhovnim. Jer ako i ne toliko irealno, ali idealno je dio naše realnosti, i jedna je ona realnost koja tu dimenziju nema.

U svakom slučaju želim čestitati Mladenu Parlovu na ovome djelu. Ono je itekako bilo potrebno na ovim našim prostorima, gdje potpuno oskudijevamo na području duhovnosti dijecezanskoga svećenika odnosno svećenika u pastoralu. Neka se je netko s njim i njegovim svagdašnjim jaidima i svakidašnjim jadikovkama pozabavio. I to otvoreno i bez uvijanja, kao što je to Mladen učinio. Ova knjiga je dobrodošla svakome svećeniku, dijecezanskome i redovničkom, koji se nalazi u pastoralu. Ja bih ovu knjigu toplo preporučio da je čitaju i laici kako bi uklonili od sebe nakaradnu sliku bezgrješnoga nepostojećega svećenika. S ovom knjigom vjernici će razumjeti muke i jade svojega svećenika koji nije samo onaj koji »grmi« s propovjedaonice, nego onaj koji pada x puta pod križem, koji treba i Cirence da mu pomognu nositi križ i Veronike da mu otaru čelo, kao i one koji će znati s njim, poput žena na križnome putu, suosjećati. Posebno mu trebaju ljudi poput Isusove majke Marije – ljudi majke i očevi – koji će ga bodriti da nastavi dalje, kao što je to učinila na križnome putu svoje-

ga Sina njegova majka Marija – prava i istinska nasljednica majke Makabejke.

Milan Špehar

BIBLIJA – KNJIGA NAD KNJIGAMA. Nekoć i sad, (prijev. s njem.), Kršćanska sadašnjost Zagreb 2002., 240 str. (ilustrirana: više od 400 slika)

Izdavačka kuća *Kršćanska sadašnjost* podarila nam je još jednu značajnu i veoma vrijednu knjigu *Biblija – knjiga nad knjigama. Nekoć i sad*, koja će zacijelo ostaviti tragove u hrvatskoj biblijskoj uljudbi, ali isto tako valjalo bi očekivati da će se duboko usjeći i u duhovno-vjersko biće naroda, te da će se u svakidašnjem životu u mnogih čitatelja naći odmah uz Bibliju i postati izvjesni *Vade mecum*..

Riječ je o doista luksuznom i tehnički dobro dotjeranom izdanju, s preko 400 slika u boji koje knjizi daju ne samo vanjski sjaj i ljepotu nego također i unutarnju svježinu i privlačnost, koje omogućuju da se knjiga lakše čita, bolje razumije i dulje pamti. U knjizi se nalaze tekstovi koje su pisali 15 poznatih biblijskih stručnjaka iz raznih naroda, ponajviše iz Njemačke, na posve razumljiv, svjež i sažet način, te su tako omogućili da je knjiga postala shvatljiva i običnom čovjeku koji želi otvorena srca ući dublje u svijet Biblije. Knjigu su preveli hrvatski bibličari, a proslavio je napisao istaknuti bibličar Bonavenura Duda. *Kršćanska sadašnjost* ju je izdala praktički istodobno s izdavanjem izvornika čime je dokazala da prati važna biblijska događanja u svijetu.

Nakon ukazivanja na ova vanjska obilježja koja su također važna za knjigu, vratimo se onim nutarnjima, zacijelo još

važnijima. Riječ je o sadržaju knjige i onomu što ona nudi svojim čitateljima. Pa podimo redom! Na početku autor W. Ziehr obrađuje temeljnu biblijsku temu: *Biblija: Božja riječ*. Iako je u obradi teme govor prvenstveno o Bibliji kao Božjoj riječi, autor uvažava i druga »sveta pisma« koje imaju i neke druge religije, kao budizam i hinduizam, ali se ipak zadržava na »svetom pismu« koje poznaju tri religije pisma: židovstvo, kršćanstvo i islam. Potom donosi dosta korisnih informacija o biblijskim knjigama, podjeli na Stari i Novi zavjet, grčkom prijevodu – Septuaginti, svitcima, zatim o nastajanju kanona, čitanju i prijevodima Biblije. Na kraju obrade ove teme donesen je kratak osvrt na Božju riječ koja je i danas djelotvorna u umjetnosti, glazbi, književnosti i naravno u vjerskom životu.

Drugu značajnu temu *Bog Biblije* izložio nam je na jasan i uvjerljiv način bibličar B. Lang. Biblijski Bog se pokazuje u svetoj povijesti kao jedan Bog koji traži i jedinstveno bogoslužje, djelovanje kojega bismo mogli označiti trima važnim glagolima: *spašavati, suditi, blagoslivljati*. U tom smislu Bog je prikazan kao *Bog ratnik, Bog pravnik i Bog gospodar života*. »Svojim spasenjem Bog pomaže Izraelu u borbi protiv njegovih neprijatelja, omogućuje pobjedu u vojnome pohodu, oslobađa iz ropstva; on je *božanski ratnik*. Kao sudac – ili, kako bismo danas rekli, kao mudri upravitelj svjetskog poretka – obznanjuje svoj pravni i saveznički poredak, kažnjava neposlušne, daje kralju mudrost za vođenje države; on je *božanski pravnik*. Svojim neprekidno darivanim *blagoslovom* Bog stvara neophodne temelje života: kao *osobni* Bog osigurava zdravlje i blagostanje pojedinaca, kao *Bog vremenskih prilika* poklanja kišu i vodu ljudima, životinjama i biljkama« (str. 36).

Ne manje važna i izazovna zacijelo je i tema *Biblijska arheologija* O. Keela u ko-

joj je na jednostavan način dao pregled najvažnijih iskapanja na Istoku postavljajući tvrdnju kako arheologija ne potvrđuje apologetski biblijska izvješća, kako su neki mislili, ali ih u pojedinim aspektima može pojašnjavati. »Arheologija nam svojim sve savršenijim metodama objašnjava koje su biljke i životinje živjele u Palestini/Izraelu u vrijeme kad su nastajali biblijski spisi, čime su se ljudi hranili, kako su se oblačili i stanovali, kojim su tehnikama vladali, s kime su imali kulturalnu razmjenu, te kad su koje političke sile imale presudan utjecaj. Biblijski spisi i arheologija detaljno nas i velikim dijelom suglasno informiraju o vrlo promjenljivim političkim prevlastima i kulturalnim utjecajima u ovoj, zbog svog zemljopisnog položaja, izrazito izloženoj zemlji« (str. 55). Mark Twain je rekao: »Promatranje starina odmara i ozdravlja.«

Poglavlje pod nazivom *Hebrejska Biblija*, koje je napisao A. Friedländer, obrađuje velike likove svete povijesti, počevši od Abrahama, Izaka i Jakova kao praotaca vjere preko cijeloga niza kraljeva i proroka. U njemu je prikazan tijek hoda naroda s Bogom. Nakon rušenja Hrama i odlaska u babilonsko izgnanstvo, očekivanje Mesije nije nestalo. Pojavila se sinagoga koja je gajila liturgiju, hramske pjesme, studij Zakona. Ona je zapravo omogućila da se vjerska predaja u novim okolnostima ne utrne nego dalje prenese, da narod ne nestane nego da preživi.

S temom *Isusova poruka* knjiga prelazi na Novi zavjet i daje odgovor zašto treba vjerovati. R. J. Schreiter u bitnim crtama prikazuje korijene Isusova nauka te bitna obilježja njegova propovijedanja i njegova djela. Tu osobito ističe stvarnost Božjega kraljevstva koje opisuje navodeći temu: pravdu, oprostjenje, ljubav i mir.

S prethodnom temom povezana je usko i ona druga G. & D. Andresena

Kraljevstvo koje dolazi. U njoj su prikazani glavni Isusovi suradnici: ponajprije Ivan Krstitelj sa svojom porukom u kontrastu s Isusom i njegovom porukom, potom Elizabeta i Marija čija povijest teče »paralelno i međusobno isprepletano«. Tu je i prikaz Petra i Jude, žena koje su slijedile Isusa, osobito Marije Magdalene, te na kraju Pavla kao apostola naroda.

U temi *Kanon*, koju je obradio A. Pitta, dana je kristološka interpretacija Staroga zavjeta s puno važnih podataka o odnosima i shvaćanju Staroga i Novoga zavjeta. U tumačenju Staroga zavjeta kršćanski se pisci služe dvama temeljnim pristupima: tipologijom i alegorijom. Oba pak pristupa znače kristološku personalizaciju Staroga zavjeta.

U drugom dijelu knjige nalazi se nekoliko tema koje označavaju život Biblije kroz stoljeća: Tu je tema *Biblija i oci istočne Crkve* od Mitropolita Pitirima, zatim: *Od »misija djelom« k »misijama riječju«* od J. Köhlera, u kojoj su obrađena svjedočanstva vjere u misijskim područjima; *Reformacija i Biblija* od P. Schmidta; *Biblija u židovsko-kršćansko shvaćanju* od C. Thoma, te *Biblija i Kur'an* od A. Th. Khourya.

Na kraju valja spomenuti i izazovan prilog D. Sölle *Obje knjige Božje* u kojemu obrađuje važnost Biblije kao napisane knjige a jednako tako i ništa manju važnost druge knjige, one života ili životnoga iskustva. Unutar ta dva konteksta autorica ističe važnost *hermeneutike sumnje* koju je već oblikovao P. Ricoeur. Prema njemu ne bi se poslije Marxa, Nietzschea i Freuda smjelo povlačiti u neku vrstu radosnoga bi-

blicizma, a autorica dodaje i četvrtu učiteljicu hermeneutike sumnje: feminizam.

Već se iz kratkoga prikaza pojedinih tema koje su obrađene u knjizi *Biblija – knjiga nad knjigama* jasno uočava kako je djelo zamišljeno i postavljeno u otvorenom dijalogu između Staroga i Novoga zavjeta, između židovstva i kršćanstva, između katolika i protestanata, između katolika i pravoslavaca, između kršćana i suvremenoga svijeta. U središtu te otvorenosti dijaloga stoji stalno Biblija kao Božja riječ upućena čovjeku, upućena ljudima. Ova knjiga otvara suvremenoga čitatelja svijetu Biblije sučeljavajući ga istodobno s iskustvima suvremenoga svijeta, ali ne u mržnji i odbojnosti spram tog svijeta nego u povjerenju i kritičkom propitivanju suvremenih iskustava kroz iskustva Biblije.

Čitajući ovu knjigu pisanu jednostavnim i razumljivim, ali nipošto istrošenim jezikom, javlja se osjećaj kako je lijepo biti u toj velikoj duhovnoj rijeci u kojoj ima dostatno prostora za sve i dostatno vode za one koji su doista žedni i hoće piti. Ne može se oti dojmom kako su knjigu pisali ljudi s bogatim znanstvenim iskustvom koje su pretopili u svjež govor, blizak suvremenom čovjeku. Ova knjiga dira i glavu i srce, ona povlači naprijed i otvara obzorja jednoga drukčijega svijeta koji se nazire i koji poziva da se u njega zaputimo s vjerom i povjerenjem. Bolje knjige o Bibliji za Bibliju jedva da je moguće i poželjeti, jer ona budi želju da se ponovo uzme Biblija u ruke i iznova čita s novim spoznajama i s još većim žarom, zanosom i oduševljenjem.

Božo Lujčić